

crkva u svijetu

OSVRTI I PRIKAZI

U SPOMEN DON FRANI BULIĆU

D. Š.

Prije 50 godina, 29. srpnja 1934, umro je u Zagrebu don Frane Bulić (1846—1934), jedan od najzaslužnijih i najpoznatijih naših arheologa, ugledni znanstvenik, svećenik splitske nadbiskupije. Poznavała ga je čitava kulturna Evropa. Bio je savjestan radnik, iskren rodoljub i organizator, znanstveni i kulturni djelatnik. Iznio je na vidjelo zakopano blago starokršćanske Salone i najveće dragocjenosti naše najstarije povijesti. Svojski se prihvatio pionirskog posla i svojim entuzijazmom, stručnošću i vidovitošću, u stvari svojim savjesnim i upornim radom, stvorio besmrtno djelo, na čemu će mu trajno ostati zahvalna naša povijest, Crkva i narod, znanost i kultura, da pače Evropa i široki svijet, jer je svojim otkrićima zadužio ne samo našu nego i svjetsku znanost i kulturu. Don Frane je iz zemlje vadio dokumente naše nacionalne i religiozne svijesti i povijesti, znanstveno ih obrađivao i prezentirao, tako da je našu arheološku znanost, štono riječ, u samom početku uzdigao do svjetskog uspjeha i slave.

Kao skromni *hommage* don Frani i njegovu djelu naša nadbiskupija i Teologija, čemu se pridružila i *Crkva u svijetu* preko svog glavnog urednika kao suorganizatora, pripremile su komemorativni *spomen-zbor*, sutradan po Danu mrtvih, 3. studenog o. g. Na tom će spomen-zboru sudjelovati više znanstvenih i kulturnih djelatnika, koji će u svojim predavanjima svestrano prikazati i vrednovati don Franin rad, zasluge i povijesnu važnost. Kako sve to kanimo prirediti i zajedno objaviti kao prilog jednoga broja *Crkve u svijetu* (prvoga ili drugoga 1985), ovdje samo podsjećamo na don Franu i njegovu obljetnicu, ostavljajući za spomenuti prilog kompletni osvrt na ovog našeg nezaboravnog i dragog pokojnika.

Napominjemo da i druge kulturne ustanove, poput naše Akademije i, posebno, Arheološkog muzeja u Splitu, kojemu je don Frane digao ugled i slavu, te uopće kulturna javnost ove godine na posban način odaju priznanje i zahvalnost ovom uglednom znanstveniku, održavanjem simpozija, izdavanjem njegovih radova, posebno komemoracijama i osvrtima na njegovo djelo u javnom tisku. *Crkva u svijetu* je također ove godine izdala njegovu *Korespondenciju* s H. Delehayeom, Književni krug u Splitu priprema izdanje njegovih *Izabranih radova*, a Arheološki muzej *Katalog* njegovih važnijih djela i otkrića.

Doista, Bulić je ugledan znanstvenik. Trajno nas je svojim radovima i otkrićima zadužio. To se ne može zaboraviti. No, don Frane je bio ne samo velik znanstvenik; bio je velik čovjek, kompletna ličnost. Njegova je prava veličina u cjelovitosti njegova lika: u snazi i primjerenosti njegove volje i duha, inteligencije i praktične akcije, ljudskog ponosa i nacionalne svijesti, u savjesnosti, ljubavi i žaru prema Bogu i čovjeku, znanosti i vjeri. Na tome je i iz toga je raslo Bulićevo djelo, cjelovito, ponosno i dostojanstveno, kakav je i sam bio.

Do smrti je don Frane predano radio, svestrano i poduzeto, često istodobno kao istraživač i tumač naših starina, pisac i izdavač *Bulletina*, ravnatelj Muzeja i voditelj zamašnih radova, kao višestruki koreferent i korespondent, upravitelj i radnik, znanstvenik i činovnik. Djelovao je zapravo cijelim svojim likom, kompletnom ličnošću. Uvijek načelno i primjerno, na znanstvenom i širem religioznom i društvenom području. Zato je u svojoj oporuci mogao uvjerljivo napisati: »Božjom pomoću nastojao sam u svojem životu vršiti svoje dužnosti prema Bogu, prema svojem staležu, prema svojem hrvatskom narodu i prema znanosti, koju sam idealno prigrio.«

Takav je bio don Frane. Savjestan svećenik, plemenit čovjek i neumoran znanstveni djelatnik.

POVALJSKA LISTINA I POVALJSKI PRAG

(U povodu 800. obljetnice darovnice kneza Brečka*)

Slavko Kovačić

Povaljski prag i Povaljska listina po starini su i važnosti među hrvatskim ćirilicom pisanim spomenicima ono što je Bašćanska ploča među hrvatskim glagoljskim spomenicima. Osim toga Povaljsku listinu s Bašćanskom pločom — usprkos velikim vanjskim razlikama u tvari, obliku, veličini i prvotnoj namjeni (Bašćanska je ploča od kamena, veličine otprilike 200×100 cm; prvotno je služila za pregradu u crkvi sv. Lucije u Baški na otoku Krku, dok je Povaljska listina oveći list pergamene 47×40 cm s čisto dokumentarnom namjenom!) — povezuje nutarnji sadržaj i njegov diplomatski karakter. U oba se slučaja na spomenicama nalazi skraćeni tekst samostanskog kartulara sastavljen na starohrvatskom jeziku, samo što je na Bašćanskoj ploči takav tekst o dobrima benediktinskog samostana sv. Lucije u Baški na otoku Krku ispisan glagoljicom, a na Povaljskoj listini tekst o dobrima benediktinskog samostana u Povoljima na otoku Braču ispisan ćirilicom.

Poznata je činjenica da se je kultura našega hrvatskog naroda već u prvim stoljećima pismenosti izražavala na tri jezika i tri pisma: na latinskom, koji je nekoć bio opći jezik Katoličke Crkve i zapadnoeuropske kulture, na staroslavenskom jeziku, koji je bio bogoslužni jezik u raznih slavenskih naroda i — naravno — na živom ili govornom hrvatskom jeziku. U nas su se već od srednjeg vijeka pa dalje tijekom tolikih stoljeća hrvatske riječi i tekstovi pisali i latinicom, i glagoljicom, i ćirilicom. Zato s pravom sva ta tri pisma

* Predavanje održano u dvije varijante: dne 12. kolovoza 1984. u Pučišćima, gdje se Povaljska listina čuva i dne 29. kolovoza 1984. u Povoljima u crkvi samostana za koji je bila napisana, ovdje tek neznatno izmjenjeno u uvodnom i završnom dijelu.